

Egy kilencvenéves kalandor

Népszabadság 2016-06-01 14:00:00

Palugyai István

Vámos Tibor úgy változott az idővel, hogy elkerülte az elszürkülést, és az emlékek felidézése mellett ma is előremutató terveken töri a fejét.

Kulturális programokra jár, filozofál, utazik.

HIRDETÉS

A genetikának és a szerencsének köszöni, hogy így élte meg e magas kort. Az azonban fontos, hogy az ember mindig tudja, mire képes, mint ahogy az is, mit nem szabad feladni. Például az írást. Egy régi latin mondást idéz: „Tempora mutantur et nos mutamur in illis”, vagyis az idők változnak, s változunk mi is. Először a nevek esnek ki, mondja, hiszen az evolúció során ezek rakódtak le bennünk a legkésőbb.

Fotó: Szabó Miklós / Népszabadság

Ez azonban még odébb van. A ma 90 éves Vámos Tibor kitűnően emlékezik mindenre. Amikor életének meghatározó, emlékezetébe beégett élményeiről kérdezem, habozás nélkül mondja, ezek nőkhöz fűződtek. Aztán újságolja: első nagy szerelmével nemrég újra visszabarátkozott. Amúgy 16 éve harmadik élettársával él, első felesége pedig a híres békéscsabai nyomdászcsalád sarja, fiának édesanyja, a 94 éves Tevan Zsófia.

Persze sok megmaradt a vészorszakból is. A szombathelyi börtönről, ahol egy valahogy odakerült hatalmas termetű férfi vette át a dirigálást az írni és olvasni alig tudó személyzettől. A híres adatmentő cég feje, Kürti Sándor édesapja igazi hős volt, egy csomó embert mentett meg. Nyílt parancsokat írt, és orvosokkal hozott létre zárlatot, akik injekciókkal tettek lázassá néhány embert, és az egészet a flekktífuszra fogták. A tiszték eltűntek, és egyfajta öngazgatás alakult ki. Egy idő után azonban menekülni kellett.

Aztán a frissen végzett mérnök Prágába került, ahol a keleti blokkból kiugrott Jugoszlávia helyett Inotára szánt erőmű gyártását kísérte figyelemmel. Mára inotai, majd sztálinvárosi építésvezetői élményei is átértékelődtek. Ezekbe az akkori idők romantikáját követve vágott bele, mondván, a középiskolában még matematikusnak készült, gyakorlati érzékkel kevésbé bíró fiatalember majd „kimegy az életbe”. Itt szerzett élményei és tapasztalatai, no meg kapcsolatai révén később, a Számítástechnikai és Automatizálási Kutatóintézet, a SZTAKI szervezésekor képessé vált arra, hogy munkatársai a legjobbat produkálják. Míg az akadémiai csaták nagy részét az első igazgató, Benedikt Ottó vállalta fel, a másik fő segítség az volt, hogy a hajdani kormányfő, Fock Jenő támogatását élvező OMFB (Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság) három évre átvette az Akadémiától a költségeket, és így ki tudták stafírozni az új intézetet.

A keleti blokkban teljesen úttörőnek számító SZTAKI ma is életképes, de szerepe más. Vámos tudja, hogy a Microsoft méretű óriások területén nem lehet világcégekkel versenyezni. Ma más kvalitásokra van szükség, de sok a tehetséges fiatal, és a nagy ötletek mindenütt a világban egy-két ember fejéből pattannak ki.

Vámos Tibor

Villamosmérnök, Széchenyi-díjas kutatóprofesszor, az MTA rendes tagja. A SZTAKI egykori igazgatójaként a magyarországi adatkommunikáció szülőatyjaként, a mesterséges intelligencia úttörőjeként tartják számon, aki aktívan részt vett a számítógép-hálózatok fejlesztésében. Nemzetközi elismertségét az alakfelismerés, a robotika és a számítógépes világ ismeretelméletéért szerezte.

A szellemi munka elismerése persze hazánkban ma is esetleges, de már ez sem kevés, hiszen az itt született tudósok zöme külföldön érvényesült, mint ahogy az utóbbi hat évben kitódult fiatal kutatók is a jobb élet

reményében távoztak. Vámos tudja, hogy ez nagy és ki tudja, mikor kiheverhető veszteség, mégis itthoni sikertörténeteket sorol, amelyeket a nemzetközi szakma is számon tart.

Sok, csupán megélhetésétől reszkető és ezért mindenhez alkalmazkodó, de emiatt beleszürkülő értelmiségivel ellentétben Vámos Tibor 89 évesen egy teljesen előremutató kezdeményezés élére állt ötletével, elvégezte a munka oroszánrészét, és sikerült megnyernie többeket társszerzőként, szerkesztőként. A kivételesen jól illusztrált, népszerűen megírt e-könyv a rendszertudományról most készült el, de már egy következő kalandon, a természetes nyelvmegértésen töri a fejét.

A 90 éves kalandor minden izgalmas kulturális programon ott van, legutóbb Bécsben nézte meg a szovjet avantgárd tárlatát. Mint megjegyzi, sem Budapest, sem Bécs nem adja meg magát a konzervatív politikának. A nagyvárosok mindig eltérnek az ország többi részétől. A kétpólusú világ a technológiai változások ellenére állandó. Az ember evolúciós termék, és háromezer év alatt nem nagyon változott. Nyilván az új generációknál megjelennek változások, s ahogy a kézírás egykor, most a gépi kommunikáció hoz elő lehetőségeket. De az evolúció lassúságát jelzi, hogy még a világ legnagyobb technológiai központjában is micsoda hatása lehet egy Trumpnak. A jövőt leíró jóslatok ritkán váltak be. A szocializmusnál kevés szebb álom volt, aztán mi lett belőle...

Képregény a rendszerekről

Ha egy kis tóba ragadozó halakat telepítenek, egy teljes rendszer változik meg, annak minden elemével együtt. Amikor egy autónak gázt adunk, ott is változások indulnak az egész jármű gépészeti rendszerében. És természetesen a társadalom változásai is egy szabályozott rendszer törvényei szerint írhatók le. Mindezek a rendszertudomány vizsgálódásának tárgyát képezik, melynek jellegzetességeiről, fő elemeiről szól a Vámos Tibor legújabb ötlete nyomán készült újszerű szerkezetű és hiánypótló elektronikus könyv, mondja Bokor József akadémikus, a SZTAKI tudományos igazgatója, a könyv néhány részének szerkesztője. Tulajdonképpen tehát egy mindent felölelő tudományágról van szó, hiszen minden diszciplína rendszerek összessége, és műszaki hasonlattal élve az e-könyv ezek szabályozástechnikai és filozófiai, ismeretelméleti megközelítését adja. A rendszerek tervezésének, megalkotásának és működtetésének eszköze a matematika, az anyag a matematikai eszköztár mellett külön teret szentel a rendszerkezelés két nagy elemének, a szabályozásnak és a mesterséges intelligenciának is. A könyvet mindenki kedvére „lapozgathatja” a laikusoktól az egyetemi hallgatókon át a szakértőig. Voltaképpen Vámos nagy ötlete az anyag külső megjelenése is, hiszen valóságos képregényt nézegethetünk. Ötletes és gyakran mozgó grafikák segítik az olvasót az elvontabb tartalom megértésében is, amit rövid és világos magyarázat egészít ki. Látványos, olvasóbarát, előremutató, amit a tervek szerint Vámos a jövőben még interaktívvá is szeretne tenni.
